

SMERNICE PRI PREHODIH

Prehod v oz. iz vrtca, šole ali druge ustanove v novo okolje je velik izziv za vse otroke, mladostnike in uporabnike storitev z okvaro vida ter za njihove družine.

Kaj pravzaprav pomeni »prehod« za otroka/mladostnika/odraslo osebo s posebnimi potrebami?

To pomeni, da gre otrok oz. mladostnik skozi proces številnih sprememb, ki lahko močno vplivajo na njegovo čustveno stanje. Otrok oz. mladostnik s posebnimi potrebami gre ponavadi skozi več različnih prehodov kot njegovi vrstniki. Prehodi se pričnejo že v zgodnjem otroštvu, kar prikazujejo spodaj navedeni primeri:

- dom – vrtec za slepe in slabovidne
- dom – inkluzivni vrtec
- inkluzivni vrtec – vrtec za slepe in slabovidne
- inkluzivni vrtec – inkluzivna osnovna šola
- inkluzivni vrtec – osnovna šola za slepe in slabovidne
- vrtec za slepe in slabovidne – inkluzivna osnovna šola za slepe in slabovidne
- inkluzivna osnovna šola – osnovna šola za slepe in slabovidne
- inkluzivna osnovna šola – inkluzivna srednja šola
- osnovna šola za slepe in slabovidne – inkluzivna srednja šola
- osnovna šola za slepe in slabovidne – srednja šola za slepe in slabovidne
- srednja šola za slepe in slabovidne – trg dela
- inkluzivna srednja šola – trg dela
- sprememba šolskega ali delovnega okolja (menjava učilnic) in ljudi
- sprememba programa, oddelka v šoli ali dejavnosti

Z namenom zmanjšanja škodljivih stranskih učinkov prehodov priporočamo, da se upoštevajo določene aktivnosti, ki jih navajajo te smernice. Ta dokument nam svetuje, nas vodi in opominja na kritična področja, ki jim moramo posvetiti posebno pozornost.

Smernice je potrebno prilagoditi glede na posebne potrebe posameznega otroka oz. mladostnika ter zakonodajo v vsaki državi.

V primerih kjer sama dokumentacija ne more osvetliti primera v zadostni meri, je potrebno vključiti tudi druge načine predstavitve, npr. videoposnetke.

KAJ	KDAJ	KDO	KAKO
Raziskati možnosti različnih programov, kamor lahko vključimo otroka oz. mladosntika.	Vsaj eno leto pred vključitvijo, zahtevnejši primeri potrebujejo daljši čas za pripravo.	Starši/skrbniki, učitelj, »tim za prehod« (svetovalni delavec, mobilni učitelj, izvajalec dodatne strokovne pomoči, socialni delavec, psiholog), ravnatelj v novih okoljih.	Pridobivanje informacij. Obisk ustanove Sestanki strokovne skupine. Sestanki s starši/skrbniki.
Kontaktirati izbrane institucije: izbrati več različnih možnosti.	Vsaj eno leto pred vključitvijo, zahtevnejši primeri potrebujejo daljši čas za pripravo.	Starši/skrbniki, učitelji, »tim za prehod«.	Pridobivanje informacij.
Pogovoriti se s starši o njihovih pričakovanjih in možnih izbirah. Lahko se vključijo tudi drugi strokovni delavci.	Vsaj eno leto pred vključitvijo, zahtevnejši primeri potrebujejo daljši čas za pripravo.	Starši/skrbniki, učitelj, »tim za prehod«, svetovalni delavec, ki se ukvarja z načrtovanjem kariere.	
Zbrati podatke o: - oceni funkcionalnosti vida, - zdravstvenem stanju, - obvladovanju specialnih veščin, - usvojenih IKT veščinah, itd.	Vsaj eno leto pred vključitvijo, zahtevnejši primeri potrebujejo daljši čas za pripravo.	Učitelji, drugi strokovnjaki: npr. osebni zdravnik, oftalmolog.	Socialni delavec naj obišče otroka oz. mladostnika na domu in zbere informacije, s katerimi bo pomagal instituciji, v katero se vključuje. Otroka oz. mladostnika opazujemo v različnih situacijah. Zbrane informacije nam bodo v pomoč pri razumevanju njegovih posebnih potreb. V individualliziranem načrtu (IP) bodo zapisane uspešne strategije dela glede na vrsto in stopnjo posebnih potreb. Te je

			potrebno spremljati in evalvirati, da zagotovimo ustreznost in relevantnost. Strokovni delavec v dialogu s starši/skrbniki redno spremlja otrokov oz. mladostnikov napredek.
Obisk izbrane institucije	Odvisno od izbire, idealno vsaj 2-3 mesece pred vključitvijo (v določenih primerih lahko tudi prej).	Mobilni učitelj/izvajalec dodatne strokovne pomoči, starši/skrbniki, otrok oz. mladostnik	
Načrtovati poskusno vključitev otroka oz. mladostnika	Idealno nekaj mesecev pred vključitvijo, odvisno od otrokovih potreb (v določenih primerih lahko tudi prej).	Učitelj, bodoči učitelj, bodoči ravnatelj, »tim za prehod«.	Otrok se lahko postopoma vključuje v pouk/razred, spozna učitelja in način dela.
Pogovori z otrokom oz. mladostnikom	Večkrat v prehodnem obdobju, npr. po obisku izbrane institucije.	Učitelj, starši/skrbniki	Starši/skrbniki se odločijo, otrok oz. mladostnik je vključen v odločanje ob upoštevanju njegovih sposobnosti za sprejemanje odločitev.
Presoja okolja Glej prilogo: Vprašalnik za oceno okolja in Navodila	Pred vključitvijo v institucijo, odvisno od otrokovih potreb.	učitelj svetovalni delavec mobilni učitelj	Pripravijo se priporočila za izvedbo potrebnih prilagoditev okolja pred vključitvijo otroka oz. mladostnika.
Priprava otroka oz. mladostnika na prehod	Vsaj eno leto pred vključitvijo, zahtevnejši primeri potrebujejo daljši čas za pripravo.	Starši/skrbniki učitelj »tim za prehod«, novi učitelj	Pogovori z otrokom oz. mladostnikom o vključitvi v novo okolje.
Izobraževanje in svetovanje izbrani instituciji.	Idealno nekaj mesecev pred vključitvijo otroka oz. mladostnika.	mobilni učitelj svetovalni delavec	Bodoči učitelj lahko hospitira in opazuje otroka v sedanji instituciji.
Pripraviti »transition passport« in druge informacije o strategijah dela, močnih področjih itd.		Starši/skrbniki, Učitelj, »tim za prehod«	Nova institucija zaprosi starše za dovoljenje pri prenosu informacij, za tem se instituciji povežeta.

Priprava sošolcev/vrstnikov v novem okolju.	Idealno nekaj mesecev pred vključitvijo otroka oz. mladostnika.	mobilni učitelj, svetovalni delavec, bodoči učitelj.	Vsi, ki se vključujejo v oddelek, naj bodo obveščeni o novem otroku oz. mladostniku – zakaj se bo vključil, kakšne so njegove posebne potrebe in druge pomembne informacije.
Odločba o usmeritvi, ki je pravna podlaga za vključitev v novo okolje in osnova za financiranje.		Zavod RS za šolstvo – komisija za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami,	Uradni dokument s katerim so seznanjeni vsi deležniki.
Izmenjava novih informacij o otroku oz. mladostniku mora potekati konstantno med učitelji in ostalimi strokovnimi delavci.			
V prvih treh mesecih lahko poteka poskusna vključitev. V tem času potekajo redni timski sestanki.		Novi učitelj in ostali strokovni delavci, Otrok oz. mladostnik.	Spremljanje, ki ga izvajajo vsi strokovni delavci. Timska srečanja (strokovna skupina).
Po izteku preizkusnega obdobja se ravnatelj pogovori s starši/skrbniki o ustreznosti nove usmeritve.			

Prehodi, povezani z okolji, v katerih otroci oz. mladostniki bivajo oz. po zaključku izobraževanja

Ko bodo uporabniki zapustili šolsko okolje, bodo imeli drugačne potrebe in izkušnje povezane s prehodom.

1. Ciljna skupina

Učenci, dijaki (MDVI) in odrasli v stanovanjskih skupinah ali domovih (internatih) in v delovnem okolju.

2. Prehodi

a. Splošno

- šola - dom in nasprotno (v.v.),
- domače okolje (starši) - dom (v.v.),
- šola - stanovanjska skupina in delovno mesto (v.v.),
- domače okolje (starši) - stanovanjska skupina in delovno mesto (v.v.),
- stanovanjska skupina - delovno mesto (v.v.),
- namestitve za najstnike - namestitvev za odrasle,
- prehodi, povezani z menjavo osebja, skupine, dejavnosti, ...
- prehodi, ki se zgodijo po zakonu.

b. Posebne namestitve

- poklicno izobraževanje (zaposlitveni program) - delovna skupina ali dnevni center,
- iz skupine na druge dejavnosti (fizioterapija, orientacija in mobilnost,..),
- iz posebnih (zaščitenih) delovnih mest na zunanji trg dela,
- iz aktivnega delovnega razmerja v pokoj.

3. Potrebe institucije, ki sprejme otroka oz. mladostnika

- osebni profil,
- razgovori in srečanja z: uporabniki samimi, če je mogoče oz. s starši/skrbniki, prejšnjo šolo, domom ...
- poskusna doba,
- zdravstvena dokumentacija (diagnoze, zdravila),
- osebna mapa in/ali točne in realne informacije,
- informacije o opremi/pripomočkih in potrebni asistenci,
- finančne informacije (državni skladi, fundacije, individualno financiranje),
- različna dovoljenja,
- kaj lahko stori pooblaščenec v različnih situacijah.

4. Potrebe uporabnika

- Da ga slišijo in upoštevajo (jemljejo resno).
- Da ima dovolj časa, da se pripravi in prilagodi na kakršenkoli prehod.
- Da zaupajo njegovim sposobnostim.

- Da ima možnost, da je to kar je,
- Da ima zanesljivo kontaktno osebo, ki ji lahko zaupa.
- Da ima možnost odločanja o sebi.
- Da ima na voljo primeren individualiziran program.

Prilogi: Vprašalnik o okolju in navodila.

a) Navodila za izpolnjevanje Obrazca za oceno okolja

Pri izpolnjevanju *Obrazca za oceno okolja* upoštevajte:

- Ko izpolnujete Obrazec za oceno okolja, je potrebno upoštevati prilagoditve, ki jih potrebuje posamezni otrok ali mladostnik, ki se bo v tem okolju gibal.
- Oglejte si pot, ki jo namerava otrok ali mladostnik z okvaro vida prehoditi in pomislite na različne učinke, do katerih lahko pride ob vstopanju v določen prostor ali ob zapuščanju tega prostora.
- Osvetlitev se ne bi smela spreminjati ob prehodih iz enega prostora v drug prostor.
- Na okolje lahko vpliva tudi vreme.
 1. Oceno bi bilo potrebno ponoviti v različnih letnih časih.
 2. Mokre pohodne površine iz kovinskih materialov so lahko spolzke in predstavljajo potencialno nevarnost. Oceno je potrebno izvesti ob različnih urah dneva, da lahko ocenimo vpliv naravne svetlobe.

b) Obrazec za oceno okolja

Obrazec za oceno okolja, v katerem se giblje oseba z okvaro vida

Datum:
Kraj:
Oseba, ki je opravila oceno in podpis:
Vremenski pogoji v času ocene:
Splošna ocena in priporočila:

Osvetlitev	Trenutna situacija:	Možni ukrepi (če je potrebno):
Prostor mora biti dobro osvetljen.		
Nivo osvetlitve se ne sme spreminjati.		
Razsvetljava ne sme povzročati hrupa.		
Možna uporaba senčil na oknih, da zmanjšamo bleščanje. (Uporaba sončnih očal ali zaščitnih pokrival.)		
Zmanjšati nastajanje senc (odvisno od ure čez dan oz. letnega časa). Opozoriti, da se situacija lahko spremeni.		

Barve in kontrasti	Trenutna situacija:	Možni ukrepi (če je potrebno):
Barve v različnih kontrastih lahko uporabimo za označevanje različnih delov prostora.		
Pomembne elemente v okolju kot so robovi, držala (na stopnišču), podboji vrat, poudarimo z uporabo kontrastnih barv. (Pobarvati v kontrastnih barvah.)		
V prostoru ne sme biti preobilica vidnih informacij. (Opozoriti na elemente v okolju, ki lahko predstavljajo oviro.)		

Zvočni elementi	Trenutna situacija:	Možni ukrepi (če je potrebno):
Hrup v prostoru/okolju je potrebno zmanjšati, kolikor je to mogoče.		

Hodniki, dohodi ...	Trenutna situacija:	Možni ukrepi (če je potrebno):
Na teh površinah ne sme biti predmetov, ki bi predstavljali ovire kot npr. šolske torbe v razredu, lestve na hodnikih, pol odprta vrata ... (Seznani zaposlene!)		
Oseba z okvaro vida se mora dobro seznaniti z okoljem, ki ga uporablja.		
Površine po katerih hodimo, morajo biti brez vdolbin/izboklin ...		

Fizično okolje/dostopnost	Trenutna situacija:	Možni ukrepi (če je potrebno):
V okolju ne sme biti ovir, preprek in predmetov, ki nenadoma izstopajo iz ozadja.		
Ureditev okolja se ne sme spreminjati (oz. se mora na to osebo z okvaro vida pravočasno opozoriti). (Seznaniti zaposlene!)		
Oseba z okvaro vida se mora naučiti uporabljati določeno okolje. (Opozorila glede morebitnih nevarnosti.)		
Opozoriti na spremembe/prehode v prostoru.		
Steklena vrata opremiti s kontrastnimi oznakami, da jih je možno zaznati.		
Držala (npr. stopniščna) morajo biti v primerni višini.		
Stopnišča morajo imeti držala na obeh straneh.		
Držala na stopniščih morajo imeti ustrezen iztek.		
Gibanje ne sme biti ovirano z odprtimi okni, vrati ... (Seznaniti zaposlene!)		

Okolica šole	Trenutna situacija:	Možni ukrepi (če je potrebno):
Omejitev hitrosti prometa na dostopnih površinah.		
Ustrezni pločniki za dostop pešcev.		
Označene površine za parkiranje.		

